

ԲԵԹՂԵԿԵՄԻ ԱՍՏՂԻՆ ԼՈՅՍԸ՝ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՊՐԻՍԱՎԿԷՆ ...

«Տեսաք զաստղն նորա յարեւելս
եւ եկաք երկիրպագանել նմա» :
(ՄԼՏԹ. Բ. 2)

Որպէս Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հոգևորական սպասաւոր՝ անցնող քառասուն չորս տարիներու ընթացքին, ամէն տարի, մեր Տիրոջ և Փրկչին՝ Յիսուսի Քրիստոսի Ծննդեան տօնին առթիւ անընդմէջ շարունակականութեամբ խօսք եմ արտասանած կամ գիրով եմ արտայայտուած Քրիստոսի աստուածայայտնութեան հրաշապատում և այնքան հոգեգրաւ դրուագի իմաստին և մեր կեանքի մէջ անոր ներգործութեան մասին:

Այս տարի, 1996-ին, տարբեր երանգ ունին իմ խօսքին տուն տուող ներքին և արտաքին ազդակները: Ս. Ծննդեան տօնին այժմ այս խօսքը կ'ուղղեմ ձեզի մեր ազգի «Հայկեան և Լուսաւորչեան Բեթղեհեմ»-էն, բոլորիս հաւատքին ծննդավայր Ս. Եկեղեցւոյ հայաշունչ մայրամսուրէն՝ Ս. Էջմիածնէն, ուր իջաւ Ինքը՝ Յիսուս, Ս. Գրիգորի յուսահեղեղ տեսիլքով, և ոսկի ուռնակով բաղխեց "զթանձրութիւն լայնատարած գետնոյն" ստորերկրեայ սանդարամետին, և վայն փոխակերպեց նորատունկ և դրախտաբոյր այգիի, Աւետարանի ոռոգմամբ և հոգևոր պտղաբերութեամբ եկեղեցիի՝, այսինքն՝ Աստուծոյ և մարդուն հանդիպման սրբագործ հոգեվայրի:

Որպէս Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց՝ Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ երբ այս առաջին խօսքս հոգևոր սիրոյ և հայրախնամ հոգածութեան զգացումներով կ'ուղղեմ ձեզի՝ հայ ժողովուրդի բոլոր պաւակներուդ, անխտիր, ի Մայր Հայաստան և ի ծագս աշխարհի, իմ խոհերուս իբրև մեկնակէտ կ'ընտրեմ Մատթէոսի Աւետարանէն քաղուած սա բառերը.

«Տեսնեմ ամոր աստղը արևելի մէջ,
 եւ եկանք երկրպագելու ամոր»։ (Բ. 2)

Ըստ աւետարանական պատումին՝ արևելքէն եկող երեք մոզերու կողմէ արտասանուած խօսքն է, որ Քրիստոսի Աստուածայայտնութեան այս տօնին բոլոր քրիստոնեաներու շրթունքներուն վրայ կը վերարտասանուի և ականջներուն մէջ կը վերարձագանգէ։

«Տեսնե՛լ աստղը»

Կը նշանակէ նախ աչքերը բաց ու վճիտ ունենալ։ Տեսնուածին լոյսը չի բաւեր տեսնելու համար։ Հարկ է աչքին հանդիպումը լոյսին՝ որպէսզի լոյսը ըլլայ լոյս մեզի՝ համար։ Ս. Ծննդեան տօնը, հետևաբար, սքանչելի առիթ մըն է, որպէսզի սրբենք մեր աչքերը, մաքրենք մեր սրտերը, պայծառացնենք մեր միտքերը, բիրեղացնենք մեր հոգիները զգայուն և ընկալուչ դառնալու համար "Աշխարհի Լոյս"ին՝ երկինքէն յաւերժօրէն ճառագայթող և մեր կեանքերուն մէջ լոյս ու երջանկութիւն ցանող "Անոր աստղին"։

Աստուածայայտնութեան տօն է այսօր։ Այո՛, Աստուած վերստին կը յայտնուի, կը բացուի մեզի, Իր մարդեղութեան մարդասէր արարքին մէջէն։ Բայց ի՞նչ կ'արժէ Իր բացուիլը, եթէ մենք չբացուինք Իրեն։ Իրեն բացուելու համար՝ հարկ է ներքին հոգեկան մղումով ձգտիլ Իրեն, զգալ զինքը մեր մէջ, դառնալ հաղորդ Իր սիրոյն մեր ինքնութեան մէջ Իր պատկերին վերականգնանացումովը։ Իր յայտնութիւնը պէտք է դառ-

նայ մեկ համար մեր ինքնութեան հարապատուութեան, աստուածանմանութեան վերյայտնումը մեր գիտակցութեան և կեանքին ու գործին մէջ:

«Երկիր պագանել նմա...»

Կը նշանակէ խոնարհիլ Իր առջև, հրաժարիլ մեր ինքնաբաւութեան, ինքնապաշտութեան փորձութենէն, ձերբապատուիլ մեղքի կապանքներէն, մէկ խօսքով՝ ըստ Պօղոս Առաքեալի՝ մերկանալ մեր իսկ մէջ հնացեալ մարդէն (Եփես. Դ. 22): Առանց այս նախապայմանին՝ կարելի չէ ընդառաջել Անոր, ՎԱյն ճանչնալ որպէս Արարիչ և Խնամող և տեղ տալ Անոր խօսքին և սիրոյն մեր կեանքի տարածքներուն մէջ:

Երկիր պագանելը խորհրդանշական այն արարքն է, որ խոնարհութեան մէջ կը մեծացնէ մարդ էակը: Երբեք պէտք չէ մոռնալ, որ առաջին սայթաքումը մարդուն՝ ինքնամեծութեան, ամբարտաւանութեան փորձութենէն եկաւ, և՛ մի՛շտ կուգայ: Կարելի չէ չանդրադառնալ, որ իբրև մարդ էակ՝ մեր մէջ ունինք չարին հակուելու, շեղումի ենթարկուելու, խոտորելու կարողականութիւնը, մեր ազատ կամք ունենալու յատկութիւնը միշտ ի բարին չգործածելու փորձութիւնը: Ըսուած է, որ սայթաքիլը, մեղանչելը մարդկային է. բայց անմարդկային է սայթաքումի մէջ մնալը, մեղքին գերի դառնալը: Աւելի մարդկային է սայթաքումէն վերականգնիլը, մեղքին յաղթելը և ոչ թէ անոր զոհ դառնալը:

Աստուածայայտնութեան տօնը սքանչելի առիթ մըն է, որ քրիստոնէական Եկեղեցին կ'ընծայէ իր հաւատացեալներուն մանկանալու, պարպանալու, խոնարհելու խոնարհուող Աստուծոյ մարդեղութեան դրուագին վերապրումովը մեր կեանքին մէջ:

Սիրելի՛ք,

Արևելքի մոգերը բացին իրենց միտքի և հոգիի աչքերը և տեսան երկնային աստղը, քաղցին անոր լոյսին ուղղու-

թեամբը, գտան լոյսին սկզբնաղբիւրը՝ Յիսուսը Բեթղեհէմի մսուրին մէջ և մերկանալով իրենց արքայազայել մեծափառութեան հանգամանքներէն, մեծութիւնն ու քաջութիւնը ունեցան երկրպագելու Անոր:

Մենք որպէս հայ քրիստոնեաներ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ զաւակներ, հրաւիրուած ենք երթալու դէպի Բեթղեհէմի մսուրը: Այդ մսուրը վերստեղծուած է մեր հոգիներուն մէջ այն օրէն ասդին, երբ մեր ազգն ու պետութիւնը 301 թուականին քրիստոնէութիւնը ընդունեց որպէս մեր ազգին սեփական կրօնը: Մեր Հայաստան աշխարհը Վաղարշապատ անունով ճանչցուած վայրին մէջ դարձաւ Հայոց Բեթղեհէմը ԷԶՄԻԱԾԻՆ անունով: Այստեղ էր, ուր մեր Հաւատոյ Հայրը իր լուսահեղեղ տեսիլքին մէջ տեսա՛ւ Վերիստոս, որ իջաւ ի Հայաստան, որ այսպէս, այդ իջումովն իսկ, կերպարանափոխուեցաւ և դարձաւ Բեթղեհէմը հայ ժողովուրդի հաւատքին: Ս. Էջմիածնով, ամէն մէկ հայու հոգին դարձաւ մսուր ծննդեան Քրիստոսի ի Հայաստան աշխարհի և վասն համայնութեանն ազգիս հայոց:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ, ո՛վ հայ մարդ, ո՛ր ալ գտնուիս, ի՞նչ երկինքի տակ ալ որ ապրիս, ի՞նչ ընկերային, մշակութային պայմաններով ալ յատկանշուած ըլլայ երկրաւոր կեանքդ:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտե՛ղ է Ա. Էջմիածինը, զոր կը ճանչնաս որպէս աւազան մկրտութեան հայկեան ազգիդ և զոր կը դաւանիս որպէս Մայր Աթոռ:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտեղ պիտի գտնես Բեթղեհէմի աստղը, որ կը ճառագայթէ, հայոց դարաւոր աւանդութիւնը իր հոգիին մէջ վերապրած բանաստեղծին մտատեսութեամբ՝ Արագածի գագաթէն անպարան կախուած Լուսաւորչի կանթեղէն, Արարատէն անոր վրայ հսկող Աստուծոյ նայուածքին ներքև:

Նայէ՛ հոգիիդ մէջ. այնտեղ աչքիդ պիտի հանդիպին քրիստոնէական հաւատքի, Ս. Աւետարանի ճշմարտութիւնները Բեթղեհէմի մսուրին մէջ ծնած Յիսուսով մարմնացած և Հայաստանի հապարաւոր եկեղեցիներու անբարբառ և յաճախաւ երակումներէն վիրաւոր քարերէն ղողանջող՝ անձայն ու անբարբառ:

Այսօր քրիստոնէաթաթաւ Հայաստանը վերագտած է իր քրիստոսադրոշմ պատկերը: Այդ պատկերը կարիքն ունի վերապայծառանալու, իր վրայէն մոռացութեան և բռնութեան փոշին թօթափելով: Այդ վերածննդեան պատկերը քեզմո՛ւ վնոր լոյս և բիրեղութիւն պէտք է զգենու, քու կենդանի՝ հաւատքով, ըլլաս Հայաստանի մէջ շնչող հայրենաբնակ մարդ, ըլլաս արտասահմանի մէջ ապրող հայաշունչ մարդ:

Տե՛ս. երկիրդ չէ այն, ինչ որ էր դեռ երէկ: Քու ժողովուրդի սեփական կամքին զօրութեամբն է, որ կ'ընթանայ Մայր Հայաստանիդ կեանքին կշռոյթը վերանկախացեալ հայրենիքիդ նոր Հանրապետութեան ղեկավարութեամբը: Ապատութեան շունչը վերստին կը տարածուի և կը վերատարրանայ Հայրենիքիդ չորս կողմերը և ժողովուրդիդ կեանքի շաղուածքին մէջ: Ազգային-կրօնական աւանդոյթները կը վերզգենուն իրենց՝ հարապատութեան իսկատիպ արժանավայել նկարագիրը: Ճիշտ է, որ տնտեսական, ընկերային, կենցաղային պայմանները հեռու են գոհացուցիչ ըլլալէ, մանաւանդ երբ անոնք դիտուին յարաբերաբար խաղաղ և բնականոն կեանքի պայմաններ վայելած և վայելող երկիրներու և ժողովուրդներու կեանքին: Հայաստանի հիւսիսային-արևմտեան շրջանի (Լենինականի, Սպիտակի, Ստեփանաւանի, Վանաձորի և երկրաշարժէն հարուածուած այլ վայրերու մէջ), «Աղէտի Գօտի» կոչուած տարածաշրջանի վերականգնումի կարիքն ու պարտքը ծանր կը կշռեն մեր բոլորի մտահոգութիւններու և պարտականութիւններու նժարին մէջ: Արցախի մեր ժողովուրդի ապահովութեան, զօրացման, պարգացման հրամայականը կը մնայ իր ուժգ-

նութեանը և անմիջականութեանը մէջ: Տակաւին բազմաթիւ այլ նեղութիւններ՝ մեր հայրենիքին պարտադրուած շրջապատումի որպէս հետեւանք՝ լուրջ պատասխանատուութիւններու առջև կը դնեն մեզ բոլորս անխտիր, ուր ալ ըլլանք:

Այս բոլորին դիմաց՝ Ս. Ծննդեան տօնը մեզ՝ հայերու համար ունի իւրայատուկ նշանակութիւն: Հոգևոր և ազգային վերածննդեան հրաւեր է ան, որ մեզ կը մղէ հրաժարելու շոտլ և հաճոյսպաշտ կեանքի փորձութիւններէն և դառնալու աւելի գիտակից, զգայուն և նախանձախնդիր՝ մեր եկեղեցական, ազգային, կրթական, մշակութային, բարեսիրական, հայրենասիրական պարտաւորութիւններուն, ընդհանրական, համազգային չափանիշներով, ըլլա՛յ Մայր Հայրենիքին, ըլլա՛յ արտասահմանի մեր գաղութներուն մէջ:

Ս. Ծննդեան տօնին պատգամը պարզ է. - **Յիսուս, Մարմնացեալ Փրկիչը, Ինքզինքը դատարկացուց Իր աստուածային փառքէն, խոնարհեցուց Իր անձը և զգեցաւ «զկերպարան ծառայի, ի նմանութիւն մարդկան եղեալ» (ՏԵ՛ս ՓԻԼԻՊ. Բ. 8 -9):** Ինչպէս մոզերը Լոյսը տեսան մանկացեալ Յիսուսի անձին մէջ և երկրպագեցին անոր, իրենց ազնուագոյն ընծաները՝ ոսկի, կնդրուկ և զմուռս մատուցին Անոր, մենք ալ գիտնանք այսօր խոնարհիկ մեր անձնական, անհատական փառասիրութիւններէն, գեր-բաւութեան հետ առնչուած առաւելութիւններէն, և մեր ընտրելագոյն ընծաները մատուցենք Աստուծոյ, մեր Եկեղեցիին, մեր հայրենիքին և մեր ժողովուրդին:

Քրիստոս իր մարդեղութեան արարքով ողջ մարդկութիւնը իր մէջ բարձրացուց և միացուց: Իր Ծննդեան տօնը նաև հրաւեր մըն է, որ Իր Բեթղեհէմեան մսուրին մէջ մենք միանանք իրարու և մեր «Հայկեան Բեթղեհէմի» մսուրին մէջէն վերագտնենք մեր ազգային միութիւնը՝ հոգևոր հաղորդութեամբը Լուսաւորչեան հաւատքով հայացած քրիստոնէական հաւատքին, յոյսին և սիրոյն մէջ:

Ահա այս պագումներով և խոհերով կ'ողջունենք ձեզ բոլորդ, սիրեցեալ պաւակունք Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ: Ս. Էջմիածնի մսուրին մէջ ներամփոփուած՝ կ'աղօթենք, որ առ մեզ խոնարհեալ և ընդ մեզ եղող Աստուածորդին բարձրացնէ և աշխուժացնէ ձեզ գիտակցութեան պատասխանատուութեան և յանձնառութեան գերագոյն և երջանկաբեր առաքինութիւններով, ի պօրացումն Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ, իր բոլոր Նուիրապետական Աթոռներով, թեմերով և ապալին կապմակերպական կեանքի բոլոր տեսակի եկեղեցանուէր և հայրենաշէն կառոյցներով և ստեղծագործական վկայութիւններով:

Թող վարդացեալ Փրկիչը Իր Հայաստան մսուրը՝ մեր հայրենիքն ու պետութիւնը պահէ անվտանգ, ամբողջ և անխռով՝ ի կամս ողորմութեան իւրոյ և շնորհօքն անճառելի վարդեղութեանն իւրոյ. ամէն:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ս. Ծնունդ, 1998

Ս. Էջմիածին

